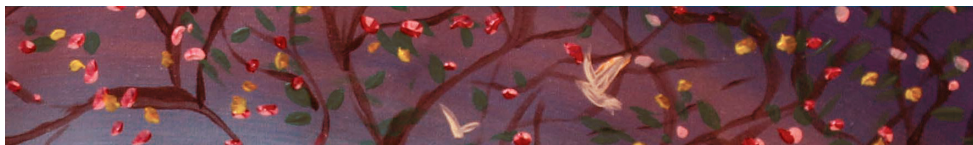

70	פרק ד	4	הקדמה
	ארבעה כללים		
82	לחיים מאושרים	6	פרק א
85	הכתרים	16	המדריך ללומד התורה
87	תענוג הנברא ותענוג הבורא	18	על מה עומדים העמודים?
90	תוהים על קנקנו של 'אחר'	20	כל הדרגות בשתי שורות
92	להתמסר עד הסוף	22	בעבותות אהבה
		24	דממת הגוף ורעש התורה
94	פרקה		
108	סודות של בעלי תשובה	26	פרק ב
110	אמת קשיחה ואמת בתנועה	36	תפארת
112	ללמוד מהחיות?	38	עשה רצונך או בטל רצונך?
115	מה אנחנו מבקשים?	40	בלי די
117	מטרה ולא אמצעי	42	לראות עד הסוף
		44	שוכר שיאים
120	פרק ו		
132	כמו בכל עסק	46	פרק ג
135	לא להעליב!	60	תרגיש את הנשמה!
138	מי רוצה חיי צער?	62	להתרומם מחישוק החשק
140	לא רק שגריר	64	הכסף באמת שלך!
	כבודו זועק	65	הנפש, הגוף, הנפש והתורה
142	מכל חידוש טכנולוגי!	68	מחכים לנו

הקדמה

מסכת אבות זכתה לפירושים רבים במהלך הדורות. עם ישראל הבק בפרקי אבות ומתחסד על ידם - לומד מהם "מילי דחסידותא", שהרי "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים כו' מילי דאבות" (בבא קמא ל,א).

מנהג רווח בקהילות ישראל ללמוד בשבתות הקיץ (ולפחות בין פסח לשבועות), לאחר תפילת מנחה, פרק בפרקי אבות. זכתה מסכת אבות מה שלא זכתה אף מסכת אחרת בש"ס, להישגר על לשונם של כל ישראל בכל שנה.

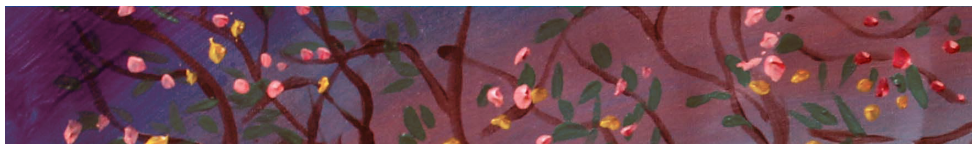
אך טבעי הוא שבתורת החסידות שהתגלתה על ידי רבי ישראל בעל שם טוב והתפתחה בדורות שאחריו עד לדורנו אנו, יהיה "עסק" שלם סביב פירושי מסכת אבות. הרבי מליובאוויטש אף הקדיש במשך שנים אחת מתוך השיחות בהתוועדויות שבתות הקיץ לשיחה על פרקי אבות, תוך שהוא מחזק את המנהג ללמוד את המסכת בשבתות אלו.

בפעמים האחרונות בהן נשא את שיחותיו על פרקי אבות, ראה הרבי בלימוד זה הכנה לגאולה והפציר ללמוד לפחות משנה אחת מתוך הפרק בעיון.

כיוון שחז"ל אומרים שפרקי אבות הם דברי חסידות, זאת אומרת שכולם עוסקים בדברים שלפנים משורת הדין. לכן היה הרבי בשיחותיו מדקדק ומעמיד את החידושים שבמשניות בנושאים שמעבר לאסור והמותר, לחייב והזכאי, אלא כמעייין מתגבר של דברי חסידות, התחסדות ועלייה מעולם לעולם בהנהגות טובות אלוקיות.

בספר זה ניסיתי לכתוב בלשון שווה לכל נפש את השיחות של הרבי בפרקי אבות, אלו שבלטו לי בלימודי כבעלות עניין להמוני מבקשי ה' ושיש בהן חידוש מובהק, גם בהבהרת נושאי יסוד שהרבי עושה בהם סדר מופתי וגם בהעמקה בהם, כדרכו בקודש.

בספר שני סוגי שיחות: אלו הארוכות יותר הנמצאות בסוף כל פרק, חמישה לכל אחד, ואלו הקצרות יותר שהובאו תוך כדי הצגת הפרק עצמו ובלשון קלילה יותר, בדרך כלל. פרקי אבות עצמם מוצגים כאן כפי הנוסח של בעל התניא בסידורו ובציון, בסוגריים, של חילופי נוסחאות בולטים (מלבד המקומות שבהם חלוקת המשניות שונה בנוסחאות אחרות).

לספר זה לא הבאנו רשימת מקורות כבכרכים הקודמים, כי כל מקורותיו הם בספרי ליקוטי שיחות כרך ד וכרך יז, בהם מופיעות חטיבות שיחות מהרבי לפרקי אבות, וכן בספר "ביאורים לפרקי אבות" שבהוצאת קה"ת (המהדורה האחרונה, בשני כרכים) שבו לוקטה, אם כי בקיצור, כל תורתו של הרבי לפרקי אבות ובציון המקורות.

בקטעים הבודדים שאינם מתורת הרבי אלא ממקורות קודמים ציינתי את המקורות בתוך הקטעים עצמם.

תודתי לרב אהרוני ברנשטיין, הרב יהודה כהן, הרב שמואל וולס, הרב צבי זלמנוב, הרב אברהם וולף והרב חיים הרשקוביץ על עזרתם בהכנת ספר זה.

תודתי לר' ברוך נחשון ולר' יהושע ויסמן על ציוריהם המעטרים את הספר.

בפרקי אבות התנא יוצא מגדרו ומתפלל תוך כדי הלימוד, "שייבנה בית המקדש במהרה בימינו" (פרק ה משנה כ). גם אנו מייחלים כל רגע לישועת ה' בגאולה השלמה ולבניין בית המקדש במהרה בימינו ממש.

משה שילת

כפר חב"ד | י"ט כסלו ה'תש"פ

**כָּל־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא,
שְׁנֵאמֹר: וְעֹמֵךְ כָּלֶם צְדִיקִים, לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ,
נִצֵּר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאֵר:**

א

16

לְזִקְנִים זקני ישראל
שהאריכו ימים לאחר יהושע.
כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה
מועצת חכמי ישראל,
בה היו חברים 120 חכמים.
מִתּוֹנִים בְּדִין לעיין בו היטב
בישוב הדעת. **סִיג** גדר והרחקה
לשמירה מאיסורי התורה.

מִשֶׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמִסְרָהּ לַיהוֹשֻׁעַ,
וַיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים
מִסְרֹוֹהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. הֵם אָמְרוּ
שְׁלֹשָׁה דְבָרִים: הוּוּ מִתּוֹנִים בְּדִין, וְהֶעֱמִידוּ
תְּלֻמִּידִים הַרְבֵּה, וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה:

ב

18

מְשִׁירֵי משוריי. מאחרוני החברים
בה. **הַעֲבֹדָה** עבודת הקרבנות.
ובמינו, עבודת התפילה.

שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה.
הוּא הָיָה אוֹמֵר: עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם
עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה, וְעַל גְּמִילוֹת
חֻסְדִּים:

**”הוּוּ מִתּוֹנִים בְּדִין וְהֶעֱמִידוּ תְּלֻמִּידִים הַרְבֵּה
וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה” (משנה א)**

כמות או איכות? שאלת מיליון הדולה. בכל תחום בחיינו הכמות והאיכות מושכות לכיוונים מנוגדים, וכך גם בחינוך: מצד אחד מזכירה לנו המשנה שאי אפשר לחנך תלמידים בשטאנץ אחד, כאילו היו פריטים בפס ייצור. לכן עלינו להיות מתונים, להכיר היטב את התלמיד או החניך שלנו, לחשוב עליו באופן פרטני ולהדריך אותו בדרך שתאימה רק לו. מנגד, יש הרבה יהודים שצריך לחנך... אי אפשר להסתפק במעט תלמידים ואסור לאיכות שתבוא על חשבון הכמות. לכן: העמידו תלמידים הרבה!

ואם לא די במתח הזה, מוסיפה המשנה עוד תו תקן לסיים: אי אפשר להוריד את רף הדרישות בשביל לסמן הצלחות מדומות. צריך ללמד את התלמידים את כל התורה, ולחנך אותם לקיים את התורה כולה - כולל הסייגים ותקנות חכמים.

אז כן, חינוך אישי בהיקפים גדולים ולמהדרין מן המהדרין.

ג

איש סוכו בן העיר סוכו.
קבל את תורתו.
פרס שכר.

אֲנִיטִיגִנוֹס אִישׁ סוּכוּ קָבַל מִשְׁמֵעוֹן הַצְּדִיק.
הוא היה אומר: אֶל־תִּהְיוּ כַעֲבָדִים הַמְשַׁמְשִׁין
אֶת־הָרֶב עַל־מִנַּת לְקַבֵּל פָּרֶס, אֲלֵא הוּוּ
כַעֲבָדִים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת־הָרֶב שְׁלֵא עַל־מִנַּת
לְקַבֵּל פָּרֶס, וְיֵהי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם:

ד

איש צרדה בן העיר צרדה.
קבלו מהם קבלו את תורתם
משמעון הצדיק ואנטיגנוס.
יש מפרשים: מאנטיגנוס ובית דינו.
בית ועד בית כינוס והתאספות.
והוי מתאבק בעפר רגליהם
הלך אחריהם ולמד מהם.

יֹסִי בְּנֵי־יֹעֶזֶר אִישׁ צְרָדָה, וְיֹסִי בְּנֵי־יֹחָנָן
אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם קָבְלוּ מֵהֶם. יֹסִי בְּנֵי־יֹעֶזֶר
אִישׁ צְרָדָה אֹמֵר: יֵהי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד
לְחֻכְמִים, וְהוּוּ מִתְאַבֵּק בְּעֶפֶר רַגְלֵיהֶם, וְהוּוּ
שׁוֹתֵה בְצָמָא אֶת־דְּבָרֵיהֶם:

“עשה לך רב” (משנה ו)

צריך לבחור רב. אחרי שאבחר בו, אכפיף את עצמי אליו, אבל עד אז יש לי חופש... ולכן, ואולי גם מסיבות עמוקות יותר, קל יותר לא להחליט החלטה כה גורלית. לפעמים מסובך מאוד לזהות את האדם ואת השיטה שבאמת מתאימים לי. ומה אני אמור לעשות אם לא מצאתי רב לטעמי, למצוא בכאילו?

המשנה לא קונה את הטענה הזאת. עשה לך רב ותפסיק לבלבל את המוח (את המוח שלך בעיקר). אדם קרוב אצל עצמו, וכל רב שתבחר יהיה פחות מיוחד ממך, לפחות בכל הנוגע אליך.

היצר הרע בוודאי מעדיף שתמשיך לחפש ולתהות ולדחות את בחירת הרב. אבל המשנה מצווה עליך “עשה לך רב”, ויש מישהו בדור הזה שיכול להיות הרב שלך, אז קדימה! אף אחד לא הבטיח שזה יהיה קל: “לשון עשייה ייאמר על דבר שצריך לטרוח ולעשות על ידו” (מאירי). אתה חייב ולכן אתה תמצא, ו”גיעת ומצאת - תאמין”.

במקרים קיצוניים אפשר לפרש את לשון העשייה במובן של כפייה, כמו הביטוי “מעשיך על הצדקה”, שפירושו כי יש לגבות צדקה מן החייב בה גם בדרך של כפייה. כלומר: תכריח את עצמך. בסופו של דבר ההוראה הזאת, כמו כל התורה, היא אך ורק לטובתך. אם תיקח את המשימה הזאת ברצינות, המשנה תתקיים כפשוטה: יהיה לך רב כרצונך.

ה

פתוח לרוחה לאורחים.

יוסי בן-יוחנן איש ירושלים אומר: יהי ביתך פתוח לרוחה, ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחמר באשת חברו. מפאן אמרו חכמים: כלי-המרבח (כל זמן שאדם מרבה) שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה, וסופו יורש גיהנם:

!

קבלו מהם קבלו את תורתם. מזוג החכמים שקדם להם.

הושע בן-פרחיה ונתאי הארכלי קבלו מהם. הושע בן-פרחיה אומר: עשה לך רב, וקנה לך חבה, והוי דן את כל-האדם לכף זכות:

“הווי דן את כל האדם לכף זכות” (משנה 1)

סקופ היסטורי ענקי ועלום מסתתר מאחורי המשנה. רבי יהושע בן פרחיה, התנא של משנתנו, היה הרב של “אותו האיש” בראשית דרכו. כשהתלמיד התחיל להיות סורר, רבי יהושע נידה אותו, ואפילו כשהתלמיד ביקש לחזור בו - הרב דחה אותו. בעקבות זאת הלך אותו האיש ועבד עבודה זרה. בסוף התחרט רבי יהושע וקרא לו “חזור בך!”, אבל זה היה מאוחר מדי. “כך מקובלני ממך”, ענה התלמיד המיואש, “כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה” (סנהדרין קז,ב).

מסקנתו של רבי יהושע היא שכל אדם, וכל האדם, צריך להיות תחת זכוכית מגדלת שמחפשת את הנקודות הטובות שבו. צרות רבות היו נמנעות מעם ישראל אילו אותו האיש היה מקבל חיבוק בזמן הנכון.

כי לכאורה, לפי הכללים, הוא צדק. לייאוש תמיד יש צידוק. “אין מספיקין בידו לעשות תשובה”. זה כתוב שחור על גבי לבן. אבל האמת היא שמשמעותה של הלשון הייחודית “אין מספיקין” היא אין מסייעין. חוטא ומחטיא נמצא בסטטוס קשה, אבל גם הוא “אם דחק השעה ועשה תשובה - אין לך דבר שעומד בפני התשובה” (ראו פירוש הביטוי “אין מספיקין” בתניא פרק כה). ◀

המדריך ללומד התורה

משה קיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע,
ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים,
ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה
(משנה א)

חמישה שלבים ישנם בלימוד התורה, והם משתקפים בחמשת השלבים של
העברת התורה מדור לדור:

משה

הוא האיש שמסר את נפשו על התורה, והיא נקראת על שמו - "זכרו תורת
משה עבדי" (מלאכי ג, כב. מכילתא בשלח טו, א).

הצעד הראשון לקבלת התורה הוא ההתבטלות, "מה להלן (בהר סיני) באימה
וביראה ברדת ובזיע, אף כאן" (ברכות כב). פחות רגשות ופחות תובנות; עדיף
להיות כמו תינוק שבקושי מתחיל לדבר וכבר קשור ל"תורה צוה לנו משה" (ברכה
לג, ד. סוכה מב), דבר המסמל את הביטול המוחלט אל דבר ה'. זוהי גם ההדגשה
ש"משה קיבל תורה מסיני" - העניו מכל האדם קיבל את התורה מתוך הביטול
הענווה המוחלטת של הר סיני שלא התבלט בין ההרים (מדרש תהלים סח, ז).

יהושע

הוא האיש ש"לא ימיש מתוך האוהל" (נשא לג, א).
הכניסה לעולם התורה דורשת התנתקות מוחלטת משאר הדברים והתמסרות
לתורה. בשנותיו הראשונות צריך האדם 'לזרוק את עצמו' לאוהלה של תורה,
ורק כך גם בהמשך חייו יהיה לתורה קיום אצלו.

גם בהמשך החיים, בשעה של קביעות עיתים ללימוד תורה, התחושה צריכה
להיות התמסרות מוחלטת, באותו הזמן אין לאדם בעולמו אלא תורה, "תורתנו
אומנותו". רק כך התורה תלווה אותו בשעות בהן הוא עסוק בענייני העולם.

זקנים

”זקן - זה שקנה חכמה” (קידושין לב).

לאחר הביטול וההתמסרות המוחלטת הראש חייב להתחיל לעבוד. האדם משגשג בהבנה ומוצא בתורה טוב טעם ודעת, ולא נותר בקבלת עול בלבד. כמו כן, בעת הלימוד עצמו צריך ”לקנות” את התורה, להשקיע בה עמל ויגיעה.

נביאים

נבואה היא סייעתא דשמיא, הקשר של ה' אלינו שהתגלה בשיאו בדורות הנביאים. כל אחד שלומד תורה זקוק לקשר הזה - שתהיה סייעתא דשמיא להבין את התורה כראוי, שתהיה סייעתא דשמיא ליהנות מדברי התורה ולהתחבר אליהם, וגם למצוא את החלק הפרטי שלי בתורה - ”ותן חלקנו בתורתך”.

אנשי כנסת הגדולה

אנשי כנסת הגדולה הם פוסקי ההלכה למעשה ומתקני התקנות. כל יהודי שלומד תורה צריך למצוא את החלק שממנו הוא פוסק לעצמו מעשה, ובכך ממשיך את הלימוד להנהגה בפועל ברוח הלימוד שלמד, הן בהתנהגות חיצונית מעשית על פי התורה הן בהתנהגות אצילית־פנימית המכוונת לה; זוהי המשכת הלימוד לזמן שאחרי הלימוד, למעשה ביום יום. תוך כדי הלימוד מכוון הלומד למעשה שאחריו וכך גדלה הסייעתא דשמיא להבין את התורה בצורה נכונה, כי האדם מתכוון ברצינות, למעשה.

על מה עומדים העמודים?

שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה,
הוא היה אומר: על שלושה דברים העולם עומד,
על התורה, ועל העבודה ועל גמילות חסדים
(משנה ב)

בסוף הפרק נאמרו שלושה דברים אחרים שעליהם העולם קיים: הדין, האמת והשלום. אבל שם מדובר בקיום יישובם של בני האדם, שללא משפט ושלום אינו יכול להתנהל כנדרש, ואילו במשנתנו מדובר על עמודי העולם ממש, הדברים שבשבילם נברא העולם והם קיומו. למרות שאנחנו נוטים לראות את העולם כיציב ואת חיינו האישיים כלא יציבים, המשנה טוענת להפך: העולם מצד עצמו אינו יציב, הוא נברא "בשביל התורה" ו"בשביל ישראל" (רש"י בראשית א, א) ויציבותו תלויה בנו.

שלושת העמודים הללו הם שלוש דרכי החיבור בינינו לבין ה': תורה, תפילה (עבודה) ומצוות ("גמילות חסדים" זה שם כללי למצוות). העולם יכול להיות יציב רק כשאדם עסוק בשלושתם. לאחד בלי השני והשלישי אין דרך להעמיד את העולם עם יציבות וקביעות; לא את העולם האישי ולא את הבריאה כולה והקשר שלה עם ה'.

מעשה ודבקות

בלי לעשות את הדברים העיקר חסר כאן. אנחנו בעולם המעשה וה' נתן לנו מצוות מעשיות איתן הוא מקדש אותנו ואת העולם, המצוות נמדדות בגשמיות, בזמן ובחומר ויש לנו עיסוק רב בדקדוק קיומן.

בנוסף למעשה ישנם הלימוד והתפילה, הדבקות שלנו בה'. בתורה אנחנו קולטים בקרבנו את חכמת ה', את המתנה הגדולה שיוצרת אלינו מלמעלה למטה, "מתן תורה", ובתפילה אנחנו עובדים אותו יתברך מלמטה למעלה, אנחנו עולים בסולם התפילה ומעוררים את דבקותנו בו. התפילה היא "העלאה" ו"רצוא", והתורה היא "המשכה" ו"שוב". וכדרך כלל, רק מי שמתפלל טוב ירגיש את ה' 'בא אליו' אחר כך בשעת לימוד התורה.

לימוד התורה, קיום המצוות ועבודת התפילה הן שלוש דרכים שונות באופיין ובמהותן בקשר בינינו לבין ה', והאדם עלול לנטות לפי האופי שלו והחיבור

הרוחני שליבו חפץ בו ולעסוק בעיקר באחד הדברים כשאת האחרים יעשה במידה פחותה של התמסרות והתלהבות. אבל מסכת אבות שהיא "מילי דחסידותא" מלמדת אותנו שצריך לראות את שלושת העמודים האלו כשווים. בכל אחד מהמסלולים האלה יש להשקיע כוחות ולהתמסר להעמדתו כעמוד אישי וכעמוד לעולם, כי דווקא בשלושתם יחד "העולם עומד", והקשר האישי והעולמי שלנו עם ה' יהיה יציב וגלוי.

עולמות עליונים כאן

העולם שאנו מעמידים הוא לא רק עולמנו הגשמי; הכוונה היא לבריאה כולה המשתלשלת מעולם הבריאה דרך עולם היצירה ועד לעולם העשיה שבו אנו חיים. שלושה עולמות אלו נרמזים בפסוק המופיע בסיום פרקי אבות: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיה מג,ז). בריאה היא בריאת יש מאין, יצירה היא הלבשת צורה ליש, ועשיה היא העמדת היש על תיקונו וצורתו במעשה בפועל.

שלושת העולמות האלו משתקפים אצלנו במחשבה, דיבור ומעשה. במחשבה נולדים דברים "יש מאין" כמו בעולם הבריאה, הדיבור קשור לעולם היצירה כי הוא מגלה ומעצב את המחשבה המופשטת, והמעשה הוא התגלמות התהליכים המוקדמים בתוך עולם המעשה.

כך גם עבודת התפילה עיקרה מחשבה וכוונה (וגם הקרבנות - שכנגדם נתקנו התפילות - נפסלים על ידי מחשבה לא נכונה); לימוד התורה עיקרו דיבור - דיבור של ה' אלינו: "וידבר ה'", "ויאמר ה'", וגם אצל האדם הלימוד הוא בדיבור דווקא. לכן לא מברכים ברכת התורה על מחשבה, אלא על הדיבור בדברי תורה; וקיום המצוות עיקרו דווקא במעשה.

העולמות כולם, כמו גם לבושי הנפש, מקבלים את חיותם משלושת עמודי העולם. ועל מה עומדים העמודים? עלינו כמובן.

כל הדרגות בשתי שורות

אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב
על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין
את הרב שלא על מנת לקבל פרס,
ויהי מורא שמים עליכם
(משנה ג)

שורש הבעיה הוא הרצון לקבל ולהרוויח. כשהעבודה מונעת מאינטרס אישי שלי, אני נותר מרוחק מהקדוש ברוך הוא, נותר זה. אני משמש ועובד אותו, אבל בשביל לקבל מזה משהו.

גם אם הרצון אינו לקבל פרס גשמי אלא אור רוחני, אני עדיין עסוק ברווח שלי. זוהי גישה של "חצי לי וחצי לו". אני עובד את ה' גם בשבילי וגם בשבילו, לכולם זה טוב... כאילו יש כאן אינטרס משותף: "שאף שרוצה טובת האדון, מכל מקום עיקר תשוקתו שיבוא אליו גם כן הנאה וטוב. ויתכן שאם היה יודע שלא יקבל פרוסה זו... לא היה עובד" (האדמו"ר האמצעי).

ומה רע בכך?! אין רע, אבל את פרקי אבות לומדים לא בשביל שורת הדין אלא בשביל לצלול לעומק מידת החסידות. הפספוס ברצון לקבל פרס הוא שאפילו פרס רוחני יהיה רק פרוסה, חלק מתוך הדבר השלם. ומהו הדבר השלם? התאחדות עם הקדוש ברוך הוא!

טיפה באוקיינוס

להיות אחד זה לא להיות פרוסה ובכלל לא לחשוב בשפה של רווח, שפה שמוותרת אותי עם עצמי לבד ואת הקדוש ברוך הוא זר לי. אחרי הרצון לישועה גשמית, אחרי הציפייה לגן עדן ולאור רוחני, ניתן להגיע לביטול עמוק בו החפץ היחיד הוא בה' יתברך לבדו - עבודת ה' היא התאחדות עם ה', ואיזה פרס יכול להיות גדול מזה?! "ועמך לא חפצתי" (תהלים עג,ה) - רוצה רק אותך בלי שום תוספות.

וכך מסביר האדמו"ר הזקן (ליקוטי תורה פרשת תזריע): "אהבה זוטא היא על מנת לקבל פרס בגן עדן, שחפץ קרבת אלוקים ולדבקה בו. ובחינה זו של 'נהנים מזיו השכינה' נקראת 'פרס', שאינו אלא פרוסה, מלשון 'הלא פרוס לרעב לחמך'...

ולכן אינו חפץ בפרוסה זו כי אם 'לאשתאבא בגופא דמלכא', בחינת ביטול, להיבטל כהתכללות נר באבוקה בעצמיות אור אין סוף ברוך הוא, אשר שם פרוסה זו בטלה כטיפה באוקיינוס". כשאתה רואה אוקיינוס, אתה לא רואה טיפה. כשאתה רואה אש בוערת עד לב השמים, הנר האישי שלך נמס בתוכה. זוהי אכן מידת חסידות שלא קל להגיע אליה, אבל עצם השאיפה לדרגה זו משייכת אותנו אליה במידת מה.

עבודה מיראה?

המשנה מסיימת ב"ויהי מורא שמים עליכם". כולנו יודעים שעבודת ה' לשמה היא עבודה מאהבה, ואילו עבודה מיראה היא המתקשרת לפרס ולהיפוכו שהוא עונש; אם כן, מדוע משנה זו הדורשת את הדרגות הגבוהות בחיבור אל ה', שלא על מנת לקבל פרס, מסתיימת ביראה!?

לאור הביאור העמוק של המשנה, הדברים מאירים: לא מדובר כאן על יראת שמים בסיסית אלא על יראה עילאה הגבוהה מיראה ומאהבה גם יחד. אחרי עבודה מאהבה שלא על מנת לקבל פרס, ניתן להגיע לביטול המוחלט של "מורא שמים עליכם", יראה עילאה הניתנת מלמעלה ("עליכם").

וכך, באופן מופלא, ניתן לראות את כל הדרגות המרכזיות באהבת ה' ויראתו מקופלות ומכונסות במשנה זו. בתורת הסוד נאמר שהסדר בעבודת היראה והאהבה הוא: יראה תתאה (יראה תחתונה), אהבה זוטא (אהבה קטנה), אהבה רבה, יראה עילאה (יראה עליונה).

אל תהיו כעבדים -

יראה תתאה מתוך פחד.

המשמשיין את הרב על מנת לקבל פרס -
אהבה זוטא ברצון לקבל טובת הנאה רוחנית.

אלא הוּו כעבדים המשמשיין

את הרב שלא על מנת לקבל פרס -

אהבה רבה מתוך ביטול.

ויהי מורא שמים עליכם -

יראה עילאה, יראת בושת.